

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

11. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
12. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

АҲОЛИНИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ВА ДАРОМАДЛАРИНИ ОШИРИШДА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ЎРНИ

Мамадалиева Х.Н.

Тошкент шаҳар Сергели тумани 301-умумтаълим мактаби

Мавзунинг долзарблиги. Республикамиз чорвачилигида аҳолининг гўшт ва гўшт маҳсулотларига бўлган таъминлашда макбул озиқлантириш шароитларини яхшилаш орқали мавжуд қорамолларнинг наслдорлик ва маҳсулдорлик хусусиятларини биотехнологик усулларда яхшилаш, интенсив инновацион технологияларни ишлаб чиқаришга жорий этиш борасида бир қатор муҳим чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022- 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисидаги” ПФ 60-сонли Фармонда «Қишлоқ хўжалигини илмий асосда интенсив ривожлантириш орқали деҳқон ва фермерлар даромадини камида 2 баровар ошириш қишлоқ хўжалигининг йиллик ўсишини камида 5 фоизга етказиш шунингдек, чорвачилик озуқа базасини кенгайтириш ва ишлаб чиқариш ҳажмини 1,5-2 баровар кўпайтириш»га йўналтирилган ишларни кучайтириш, селекция-наслчилик ишларини яхшилаш, зотларнинг насл, маҳсулдорлик пуштдорлик хусусиятларини такомиллаштириш, уларни юқори асраш ва озиқлантириш шароитларида маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш вазифалари белгилаб берилган.

Чорвачилик халқимизни озиқ-овқат маҳсулотларига бўлган талабини қондиришда алоҳида ўрин эгаллайди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 16 декабрдаги “Томорқадан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, шунингдек, аҳолининг тадбиркорлик ташаббусларини молиявий қўллаб-қувватлаш бўйича чор-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-54-сон қарорининг 11-бандига асосан аҳоли хонадонларида чорва молларини боқиб кўпайтириш ва чорвачилик маҳсулотларини ишлаб чиқариш бўйича ишлаб чиқилган тавсиялар маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини оширишда муҳим аҳамиятга эга бўлиб ҳисобланади.

Чорвачилик соҳасида қорамолчилик етакчи тармоқлардан бири бўлиб ҳисобланади, Республикамизда чорва молларнинг асосий қисми аҳоли хонадонларида урчитиб кўпайтирилмоқда. Мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган гўштни асосий қисми шу тармоққа тўғри келади, бу эса ушбу тармоқни янада ривожлантиришни тақозо этади. Аҳоли хонадонларида қорамолларни меъёр даражада парваришлаш, тўла қийматли озиқлантириш муҳим ва долзарб вазифалардан бири бўлиб ҳисобланади.

Тадқиқот натижалари. Тадқиқотлар 2024-2025 йилларда Тошкент вилояти Оҳангарон тумани “Унгут” МФЙ Гулзор кўчаси 52-хонадонда ўтказилди. Жами 5 бош букача бир йил давомида сўқимга боқилди, бўрдоқилаш даври 12 ой давом этди.

Аҳоли хонадонида буқачаларни озиқлантириш рациони ва озуқага бўлган талаби асосида парваришланди, натижада улардан олинадиган гўшт маҳсулотини янада ошириш имкониятларини кенгайтиради.

1-жадвалда . қорамолларни гўшт учун ўстириш ва сўқимга боқиш учун йиллик озуқа сарфи ва харажатлари ва ем-хашақларнинг бозордаги нархлари келтирилади.

Жадвал маълумотларидан кўринишича, гўшт етиштириш учун 6 ойлик бузоқларни ўстириб сўқимга боқиш учун танланади, бунда ўртача 150-160 кг тирик вазндаги буқачалар 18 ойгача сўқимга боқилади. Молларга киш даврида бир кунда 3,0 кг беда пичани, 12 кг силос, 2,0 кг сомон 4,0 кг лавлаги, 2,0 кг шелуха 5,0 кг концентрат озуқалар жами 1 кунда ўртача 12,0 озиқа бирлигида, ёз даврида кўк беда бир кунда 25 кг, 4,0 кг беда пичани, 2,0 кг сомон, 4,5 кг омухта емлар билан ўртача бир кунда 11,5 озиқа бирлигида озиқлантирилди.

1- жадвал

**Қорамолларни гўшт учун ўстириш ва сўқимга боқиш учун
йиллик озуқа сарфи ва харажатлар (2024-2025 йилги нархлар)**

Кўрсаткичлар	1 бошга		Жами, кг	Озуқа бирлиги	1 кг баҳоси, сўм	Суммаси, сўмда
	Қишд а, кг	Ёзда, кг				
Беда пичани	540	735	1275	575	1750	2 231 250
Силос	2160		2160	455	800	1 728 000
Лавлаги	720		720	90	400	288 000
Кўк ўт		4580	4580	920	600	2 748 000
Дағал хашақ(сомон)	360	360	720	230	1000	720 000
Шелуха	360		360	130	3000	1 080 000
Омухта ем	900	810	1710	1900	4000	6 840 000
Ош тузи	11	11	22		1000	22 000
Рационда бор:						
Озуқа бирлиги	2125	2115		4300		
ЖАМИ						15 450 000

2-жадвалда аҳоли хонадонларида 5 бош буқачани 6 ойдан 18 ойгача бўлган даврда сўқимга боқишдан олинган соф фойда ва унинг иқтисодий самарадорлиги келтирилади.

2-жадвал

Иқтисодий самарадорлик (2025 йилги нархлар)

Кўрсаткичлар	Бир йилда 1 бош молдан	Бир йилда 5 бош молдан
Шу жумладан:		
12 ойда озуқага харажатлар, сўм	15 450 000	77 250 000
Бошқа (дори-дармон, сув, эл ва бош.) харажатлар	5000000	25 000 000
Қорамолларга кетган жами харажатлар, сўм	20 450 000	102 250 000
12 ойда олинган привес, кг	350	1750
Жами тирик вазни	500	2500
Буқани сўйишдан олинган гўшт, кг	275	1375
1 кг гўштни бозор нархи, сўм	110 000	110 000
Гўштни сотишдан олинган даромад	30 350 000	151 250 000
Соф фойда, сўм	9 900 000	49 000 000
Иқтисодий самарадорлик, %		32,4

Жадвал маълумотларининг гувоҳлик беришича, 1 бош сўқимга боқиладиган буқачага 1 йилда жами 20 450 000 сўм харажат қилинган, шундан 15 450 000 сўм озуқа харажатлари

ва 5 000 000 сўм бошқа харажатларга сарф қилинган. Агарда озуқаларнинг бир қисмини ўзида етиштирилганда бундан олинadиган соф фойда янада ошириш мумкин бўлар эди.

Жами сўқимга боқиш даврида 1 бош буқадан жами тирик вазни 500 кг га тенг бўлган, сўйилган ва 275 кг, 1 кг гўштнинг бозорда сотиш баҳосини ўртача 110 минг сўмдан, жами бозорда сотишдан 30 млн 350 минг сўм даромад олинган.

Аҳоли хонадонидида 5 бош буқача сўқимга боқилган бўлиб, жами 5 бош буқани сўқимга боқиш даврида уларнинг тирик вазни 2500 кг га тенг бўлди, сўйилган ва 1375 кг, 1 кг гўштнинг бозорда сотиш баҳосини ўртача 110 минг сўмдан, жами бозорда сотишдан 151 млн 250 минг сўм даромад олинган. Жами олинган соф фойда 49 миллионни ташкил этиб, иқтисодий самарадорлик даражаси 32,4% га тенг бўлди.

Хулоса. Аҳоли даромадини ошириш учун, хонадон шароитида қорамолларни юқори сақлаш ва тўла қийматли озиқалар билан озиқлантириш шароитларида бўрдоқига боқиш орқали юқори иқтисодий самарадорликка эришилди ва аҳолининг даромади ошди. Ушбу натижалар, аҳолини иш билан бандлигини таъминлаш ва даромадини ошириш ҳамда озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашда хусусий тадбиркорлик билан шуғулланиш муҳим эканлигини кўрсатади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 16 декабрдаги “Томорқадан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, шунингдек, аҳолининг тадбиркорлик ташаббусларини молиявий қўллаб-қувватлаш бўйича чор-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-54-сон Қарори.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисидаги”1 ПФ 60-сонли Фармони.
3. Рўзибоев Н., Мадрахимов Ш. Турли генотипдаги буқачалар тирик вазнининг озиқлантириш омилига боғлиқлиги. Ж. Животноводства и племенная работа. -2021, -№1 (29). Т, -С. 6-10
4. Мадрахимов Ш., Рўзибоев Н. Сут йўналишидаги қорамолларда гўшт етиштиришнинг қўшимча имкониятлари. Ж. Животноводства и племенная работа. -2021, -№05. Т, -С. 11-13
5. Мадрахимов Ш., Рўзибоев Н. Сут-гўшт йўналишидаги қорамоллар гўшт маҳсулдорлигини оширишнинг селекцион асослари. Ж. Ветеринарная медицина. -2024, -№4. Т, -С. 34-36
6. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG ‘ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO ‘YICHA HISOBOTI TAHLILI. *MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT*, 3(12).
7. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
8. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO ‘LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
9. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.